

Зазначені переходи цілком відповідають спрямованості, характерної для стратегії підготовки майбутнього фахівця з економіки засобами гуманітарних наук. Основна увага приділяється не конкретним процедурам ліквідації наслідків економічного розвитку людства (техногенного впливу на природу і соціум), а формуванню негативного ставлення до прийняття рішень, які ведуть до не виправданих негативних наслідків для довкілля. В його основі лежить духовність і універсальний принцип «не нашкодь». Саме через розвиток цілісного світогляду і відповідного ставлення до змісту прийнятих рішень, установки на відповідність дій і їх результатів законам універсуму, можна забезпечити духовний розвиток майбутнього фахівця з економіки засобами гуманітарних наук.

Все це вимагає іншого підходу до технологій навчання фахівця з економіки засобами гуманітарних наук. Гігантський досвід духовного спілкування і коректування має бути втілений в існуючі освітні моделі, перетворити їх згідно вимог духовного розвитку фахівця з економіки. Глибокий навчальний ефект створюється в «організаційно-діяльнісних іграх» [1–4]. У них максимально враховується суть рефлексії, діяльності, мислення, спілкування, розвитку, самовизначення і ставлення до себе і світу. Тому можна використовувати досвід застосування цих та інших технологій психотехнічного впливу на майбутнього фахівця з економіки засобами гуманітарних наук, застосовувати спілкування з майбутніми фахівцями з економіки з проблем духовності.

Література

1. Стрельніков В. Ю. *Проектування професійно-орієнтованої дидактичної системи підготовки бакалаврів економіки* : монографія. Полтава : РВЦ ПУСКУ, 2006. 335 с.
2. Стрельніков В. Ю. *Теоретичні засади проектування професійно-орієнтованої дидактичної системи (підготовка бакалаврів економіки)* : монографія. Полтава : РВЦ ПУСКУ, 2005. 375 с.
3. Стрельніков В. Ю. *Теоретичні засади проектування професійно орієнтованої дидактичної системи підготовки бакалаврів економіки* : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / Ін-т пед. освіти і освіти дорослих АПН України. Київ, 2007. 42 с.
4. Стрельніков В. Ю. *Педагогічні основи забезпечення особистісного і професійного розвитку студентів засобами інноваційних технологій навчання* : монографія. Полтава : РВВ ПУСКУ, 2002. Кн. 1. 295 с.
5. Лебедик Л. В. *Формування ключових компетенцій особистості сучасного магістра економіки під час педагогічної підготовки*. Наукові проблеми господарювання на макро-, мезо- та мікроекономічному рівнях : зб. матеріалів XIX Міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої 100-річчю Одеського національного економічного університету, 17–18 травня 2021 р. Одеса : ВД «Гельветика», 2021. С. 30–32.

УДК 378.1:316.422

Стрельніков Віктор Юрійович

*д. пед. н., професор кафедри філософії і економіки освіти,
Полтавська академія неперервної освіти ім. М. В. Остроградського (Україна)*

ОСОБИСТІСНИЙ РОЗВИТОК ФАХІВЦЯ З ЕКОНОМІКИ ЗАСОБАМИ ГУМАНІТАРНИХ НАУК

JEL classification: I230

Соціокультурний аналіз трансформації сучасної освіти демонструє загальну тенденцію переходу теорії і практики від традиційної освітньої парадигми, у межах якої людина є «об'єктом навчальних впливів», до гуманістичної парадигми безперервної освіти, яка передбачає гуманістичний тип стосунків учасників процесу, саморозвиток фахівця з економіки засобами гуманітарних наук. В основу сучасних концепцій освіти покладено ідею безперервної проєктної освіти, яка передбачає, через включення цільової орієнтації у сферу смислових орієнтирів особистості, побудову значущої для неї лінії «сюжетного» життєвого руху.

На основі аналізу сучасних педагогічних досліджень можна виділити декілька особливостей зрушення у науковому осмисленні й вирішенні проблем освіти: персоніфікація – орієнтація на особистість, а не на систему інституцій; інноваційність досліджень освіти – їх спрямованість на створення нового особистісного і соціально значущого продукту; соціокультурна орієнтація – підхід до освіти як створення особистістю власного соціокультурного досвіду; теоретичне розукрупнення –

відмова від посягань на побудову загальної системи безперервної освіти на користь концептуально побудованих, але конкретно спрямованих практично-орієнтованих досліджень [1, с. 319–321].

Особистість фахівця з економіки – дуже складна структура, яка вимагає складної розвивальної педагогічної взаємодії. Її системотворчим елементом є спрямованість особистості, презентована потребами, інтересами, переконаннями, особистісними сенсами, ціннісними орієнтаціями, мотивами, установками. Освіта здатна стати засобом підтримки людини у кризових соціальних умовах, створивши підтримуюче соціокультурне середовище, в якому забезпечується особистісний ріст, стимулюється інноваційна, пошукова, творча пізнавальна діяльність.

Проектно-творчий підхід до будь-якої системи має стимулювати пошуки провідних, системотворчих чинників. Здебільшого найважливішими напрямками розвитку освіти називаються її інформатизація і комп'ютеризація, фундаменталізація, гуманізація і гуманітаризація, забезпечення наступності й безперервності освіти, повнота моделювання діяльності фахівця з економіки засобами гуманітарних наук, підвищення активності фахівців з економіки, їх інтелектуального й творчого потенціалу. Є підстави вважати головним серед цих напрямків цілісний особистісний розвиток фахівців з економіки засобами гуманітарних наук. Однак, системна методологія вимагає подальшого аналізу, конкретизації й виділення головної ланки розвитку системи. Як досягти того, щоб особистісний розвиток фахівця з економіки засобами гуманітарних наук став органічним складником змісту і технології навчання в освіті?

Не фахівцю з економіки варто прилагоджуватися до навчального матеріалу, як це робиться за традиційного інформаційного підходу, а увесь зміст освіти підпорядкувати його розвитку як найвищій меті. Структурування навчального матеріалу має бути адекватним цій меті: не факти (дати, цифри, події) з навчального предмету, а особистісні якості й здібності, як, наприклад, логічне мислення, креативність, спілкування, духовні та моральні цінності [1, с. 319–321].

Недоліки й складнощі запровадження технологій навчання в освіті, які б створювали умови для особистісного розвитку фахівця з економіки засобами гуманітарних наук, визначають такі чинники: відсутність теоретичної концепції особистості, яка б зняла протиріччя інформаційного й особистісного підходів в освіті; домінування принципу індивідуального підходу, який враховує вже досягнутий рівень розвитку особистості над самим принципом розвитку; невизначеність шляхів інтеграції засвоєння нових знань і розвитку особистості як мети освіти, заміна їх завданнями навчання і дидактичними методами; обмеженість сфери прояву особистості фахівця з економіки переважно навчальним процесом у закладі освіти; недостатня диференційованість і узагальненість принципів навчання, яке стимулює особистісний розвиток майбутнього фахівця з економіки засобами гуманітарних наук; незабезпеченість педагогів валідними засобами психодіагностичного контролю цього розвитку; відсутність пріоритету саморозвитку особистості над її «формуванням».

Аналіз філософської, соціологічної, психолого-педагогічної літератури показав значний суспільний і науковий інтерес до особистісного розвитку фахівця з економіки засобами гуманітарних наук. Закономірно постає завдання філософськи обґрунтувати і підтримати нові системні моделі соціалізації, особистісного розвитку майбутнього фахівця з економіки засобами гуманітарних наук, визначити умови, які як позитивно, так і негативно впливають на якість цього процесу.

Могутніми чинниками стимулювання процесу особистісного розвитку майбутнього фахівця з економіки засобами гуманітарних наук є сучасне інформаційне суспільство, яке створює додаткові можливості для ефективної освіти, та гуманізація освіти, детермінована тенденцією до загальної гуманізації суспільства. Освіта є одночасно чинником і засобом особистісного розвитку майбутнього фахівця з економіки, вона впливає на вибір ним життєво важливих цінностей, на його самовизначення, організовує і впорядковує стихійну соціалізацію. Сьогодні в Україні на зміну застарілій навчально-дисциплінарній моделі освіти приходять особистісно орієнтована модель, яка вбачає у майбутньому фахівцеві з економіки рівноправного партнера, заперечує маніпулювання ним.

Реалізувати особистісну орієнтацію в закладі освіти допоможуть рефлексивна психологія та педагогіка. Рефлексивна методологія дасть змогу сконструювати комплекс психолого-педагогічних технік, які забезпечать особистісний ріст майбутнього фахівця з економіки в навчальній діяльності, а саме: інноваційний розвиток рефлексивно-методологічних засобів мислення майбутнього фахівця з економіки та прийомів саморегуляції; культивування креативних якостей майбутнього фахівця з економіки засобами гуманітарних наук, удосконалення його комунікативних здібностей у спілкуванні та кооперативно-конструктивній взаємодії з партнерами у навчально-виховному процесі [2, с. 30–32; 3, с. 472–484; 4, с. 349–351].

Нова гуманітарна парадигма передбачає вирішення в процесі навчання таких завдань:
1) забезпечення підготовки фахівця з економіки до інноваційної діяльності через «навчання

інноваційного типу»; 2) зміщення з пасивної на активну особистісну позицію майбутнього фахівця з економіки; 3) переведення навчальної діяльності фахівця з економіки із режиму одержання інформації в режим інноваційного розроблення, спільного пошуку орієнтирів практичної діяльності; 4) удосконалення цієї діяльності через осмислення і перебудову особистісного досвіду на основі рефлексивної діяльності [1, с. 319–321].

Отже, нова освітня парадигма, замість дидактично раціоналізованої моделі фахівця з економіки, у якого формується інтелектуальна діяльність щодо оперування знаннями, стверджує нову гуманістичну модель фахівця з економіки, який, завдяки рефлексії, розвиває свою особистість, активно культивує в собі індивідуальність, збагачує творчий потенціал завдяки сучасним технологіям навчання [1, с. 319–321; 2, с. 30–32; 3, с. 472–484; 4, с. 349–351; 5, с. 37–39].

Важливою умовою особистісного розвитку майбутнього фахівця з економіки засобами гуманітарних наук є сформованість його активного і зацікавленого ставлення до всього нового, що виробляється сучасною наукою і широкою соціальною практикою.

Література

1. Стрельников В. Ю. Особистісний розвиток здобувачів освіти територіальних громад. *Правові, економічні та соціокультурні засади регулювання суспільних відносин : сучасні реалії та виклики часу* : зб. матеріалів III Всеукр. наук.-практ. конф., 7–8 грудня 2021 р. / відп. ред. Р. Басенко. Полтава : Полт. ін-т економіки і права Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна», 2022. 375 с.

2. Лебедик Л. В. Формування ключових компетенцій особистості сучасного магістра економіки під час педагогічної підготовки. *Наукові проблеми господарювання на макро-, мезо- та мікроекономічному рівнях* : зб. матеріалів XIX Міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої 100-річчю Одеського національного економічного університету, 17–18 травня 2021 р. Одеса : ВД «Гельветика», 2021. С. 30–32.

3. Shara S. O., Vorona L. I., Kalinichenko I. O., Lebedyk L. V., Olifira L. M. The formation of the humanistic position of the student in the educational process. *Journal of Intellectual Disability. Diagnosis and Treatment*. 2020. Vol. 8. № 3. Pp. 472–484.

4. Strelnikov V. Yu., Lebedyk L. V., Hura T. V., Sysoieva S. I., Stankevych S. V., Shapovalova E. V., Avilova O. Ye. Leadership and social work in the environmental management system. *Ukrainian Journal of Ecology*. 2021. № 11 (2). С. 349–351.

5. Стрельников В. Ю. Формування пізнавального інтересу у фахівця з економіки під час вивчення педагогічних дисциплін. *Наукові проблеми господарювання на макро-, мезо- та мікроекономічному рівнях* : зб. матеріалів XIX Міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої 100-річчю Одеського національного економічного університету, 17–18 травня 2021 р. Одеса : ВД «Гельветика», 2021. С. 37–39. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/13235> (дата звернення: 04.04.2022).